

MADDE BAĞIMLISI BİREYLERİN VE ÇOCUĞU BAĞIMLI OLAN AİLELERİN YAŞADIĞI SORUNLAR: VAN ÖRNEĞİ¹

M. Zeki DUMAN²
Bengül GÜNGÖRMEZ AKOSMAN³

ÖZET

Madde kullanımı ve bağımlılığı, birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de özellikle de gençler arasında hızla artmaktadır. Zira Afganistan’da üretilip İran’a gönderilen maddelerin çoğu, Türkiye’nin de içinde yer aldığı “Balkan Rotası” üzerinden Avrupa’ya ve Avrupa’da üretilen sentetik opioidler de Türkiye üzerinden Ortadoğu ülkelerine sevk edilmektedir. Türkiye’de bu transferin gerçekleştiği illerin başında ise İran’dan gelen uyuşturucu maddelerin İstanbul’a sevkinde önemli bir rol oynayan Van ili gelmektedir. Dolayısıyla bu çalışma, madde kullanımının ve ticaretinin yoğun bir biçimde yapıldığı Van’da madde bağımlısı bireylerin ve çocuğu bağımlı olan ebeveynlerin yaşadığı sosyal, ekonomik ve psikolojik sorunlara odaklanmıştır. Toplamda 20 kişiyle yapılan mülakatlar ve bu mülakatlardan elde edilen bulgular, Van’da maddeye erişimin kolay, fiyatının ucuz, genç işsizliğin yüksek, istihdam ve yatırımın düşük, ailelerin çok çocuklu ve eğitimsiz olmasının ama daha da önemlisi bazı çevrelerin uyuşturucu ticaretini zenginleşmenin ve geçinmenin bir aracı olarak görmesinin, kentte hem madde kullanımını hem de kaçakçılığını artırdığını göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Madde Kullanımı, Bağımlılık, Kaçakçılık, Uyuşturucu, Van.

¹ Bu makalede kullanılan veriler, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi’nin Sosyal ve Beşerî Bilimleri Etik Kurulu’ndan izin alınarak toplanmıştır (06/11/2019 sayı ve E.86399 Sayılı yazı).

² Doç. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

³ Doç. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

PROBLEMS EXPERIENCED BY DRUG-ADDICTED INDIVIDUALS AND FAMILIES WHOSE CHILDREN ARE ADDICTED: VAN CASE

ABSTRACT

Drug use and addiction, as in many countries, is increasing rapidly in Turkey, especially among young people. It is because most of the drug produced in Afghanistan and sent to Iran are trafficked to Europe through the “Balkan route”, including Turkey, and synthetic opioids produced in Europe are also trafficked to Middle Eastern countries through Turkey. The leading one of the provinces where this trafficking takes place in Turkey is the province of Van, which plays an important role in the trafficking of drugs from Iran to Istanbul. Therefore, this study focuses on the social, economic and psychological problems experienced by drug-addicted individuals and parents whose children are addicted in Van, where drug use and trade are intensively carried out. Interviews made with 20 people in total and the findings collected from interviews indicate that it is easy to access drugs in Van and price is cheap, youth unemployment is high, employment and investment level is low, the families have many children, and uneducated, but more importantly some people see drug trafficking as an easy way of enrichment and all these factors increase both drug trafficking and use in the city.

Keywords: Drug Use, Addiction, Smuggling, Drugs, Van.

1. GİRİŞ

Bu makalenin temel amacı, Doğu Anadolu'da İran'la sınırı bulunan Van'ın, uyuşturucu madde kullanımına ilişkin genel profilini, özelde de Van kent merkezinde yaşayan madde bağımlısı bireylerin ve çocuğu bağımlı olan ailelerin/ebeveynlerin yaşadığı sorunları ortaya çıkartmaktır. Çalışma, aynı zamanda dünyada ve Türkiye'de madde kullanımına ilişkin genel bir perspektif de sunmaktadır. Çalışmada Van'ın örneklem olarak seçilmesinin temel nedeni ise ilin, Türkiye'de hem madde kullanımının ve bağımlılığının en çok olduğu illerin başında gelmesidir. Derinlemesine mülakat ve gözlem tekniğinin uygulandığı çalışmada, kentin gerek İran'la komşu olmasının gerekse sosyal ve ekonomik açıdan ciddi sorunlar barındırmasının, madde kullanımını, ticaretini ve kaçakçılığını etkilediği görülmüştür.

Hiç şüphesiz madde kullanımı ve bağımlılığı, günümüz dünyasında uluslararası toplumun karşılaştığı en önemli sorunların başında gelmektedir. Tıpkı küresel ısınma, göç, terörizm ve yoksulluk gibi yasadışı madde kullanımı ve bağımlılığı da ulusal sınırları aşarak toplumların ve devletlerin sosyal yapısını ve ulusal güvenliğini tehdit eden bir noktaya gelmiştir. Emniyet güçlerinin bütün çabalarına rağmen madde ticaretinin ve kaçakçılığının önlenememesi, bu durumun en açık göstergesidir. Nitekim uluslararası kaynaklar da başta sigara ve alkol olmak üzere uyuşturucu madde kullanımında ve bağımlılığında ciddi bir artışın yaşandığını ve bu artışın bir neticesi olarak da her yıl yüzbinlerce insanın hayatını kaybettiğini belirtmektedirler.

Özellikle de Dünya Sağlık Örgütü'nün ve Avrupa Uyuşturucu İzleme Merkezi'nin her yıl düzenli olarak hazırlayıp sundukları raporlar, madde kullanımına ilişkin mevcut durumun devam etmesi ve gerekli önlemlerin alınmaması durumunda ülkelerin gelecekte çok daha ciddi sorunlarla karşılaşabileceğine işaret etmektedir. Madde kullanımının tüm dünyada bu kadar yaygın olmasının ve milyar dolarlarla ifade edilebilecek devasa bir pazara dönüşmesinin en önemli nedeni ise, güçlü devletler tarafından da desteklenen uluslararası bazı şirketlerin madde ticaretini yasadışı silah kaçaklığında ve küresel terörizmde finansal bir kaynak olarak kullanmalarındadır. Özellikle de uluslararası arenada yürütülen

vekalet savaşlarında ve küresel terör örgütlerinin faaliyetlerinde uyuşturucu kaçakçılığı çok önemli bir yer tutmaktadır.

Bundan dolayı olsa gerektir, güvenlik güçleri tarafından neredeyse her gün gerçekleştirilen operasyonlarda tonlarca madde ele geçirilmesine, madde ticaretini yapanların, kullananların, aracılık edenlerin yakalanıp hapse atılmasına ve devletler arasında yoğun bir iş birliği yapılmasına rağmen bu kirliliğin önüne bir türlü geçilememektedir. Yukarıda da vurgulandığı gibi bu ticaretin en büyük destekçileri, günümüz dünyasında küresel güç mücadelesi vermekte olan ve siyasi veya ekonomik amaçları için terörizmi dahi kullanmaktan çekinmeyen büyük devletlerdir. Nitekim bugün dünyanın farklı coğrafyalarında mücadele eden paramiliter güçlerin önemli bir kısmı, bu güç odaklarının güdümünde hareket etmekte ve bu güçler başta insan, madde, silah ve ilaç kaçakçılığı olmak üzere her türlü yasadışı faaliyetlerde bulunmaktadır.

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisinin (UNODC, 2009:1) verilerine göre özellikle son yıllarda tüm dünya ülkelerinde yasadışı maddelerin kullanımında ve bağımlılığında tahmin edilenin çok ötesinde bir artış yaşanmıştır. 2017 yılında 271 milyon kişi ki, (15-64 yaş aralığında küresel nüfusun yüzde 5,5'ine denk gelmektedir) uyuşturucu kullanmış ve uyuşturucu kullanımından dolayı 585.000 kişi de hayatını kaybetmiştir. Aynı yıl Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (EMCDDA, 2019:24-42) verilerine göre de Avrupa Birliği ülkelerinde 1,1 milyondan fazla kişinin madde bulundurma veya kullanma suçunu işlediği, yaklaşık 96 milyon kişinin de (yetişkin nüfusun %29'unu oluşturmaktadır) yaşamlarının bir döneminde yasadışı uyuşturucuları denediği saptanmıştır.

Gerek Birleşmiş Milletlerin gerekse Avrupa Birliği'nin yasadışı madde kullanımına ilişkin yayınladıkları ve yukarıda özetinin geçildiği istatistikî veriler, uyuşturucu madde kullanımının tüm dünya ülkelerinde arttığı ve bu sorunun özellikle de genç nüfusa sahip, yoksulluğun ve işsizliğin yüksek olduğu ülkelerde çok daha yıkıcı sonuçlar doğurduğu tahmin edilmektedir. Zira küresel ölçekte endüstriyel bir pazara dönüşen bu ticaretin temel hedef kitlesini genellikle tüketici konumunda bulunan gençler oluşturmaktadır. Nitekim veriler, genç ve dinamik bir nüfusa sahip olan ve madde ticareti ve kaçakçılığı

açısında da stratejik bir konumda bulunan ülkelerin madde tüketimi açısından da önemli bir pazar olduğunu ortaya koymaktadır.

Örneğin Afganistan, İran ve Pakistan’da üretilen eroinin büyük bir kısmı genç nüfusu ve coğrafi konumu nedeniyle Türkiye üzerinden Avrupa’ya, Avrupa’da üretilen kimyasal uyuşturucular da Türkiye üzerinden Ortadoğu’ya sevk edilmektedir. 2019 Avrupa Uyuşturucu Raporuna göre (EMCDDA, 2019:24-42), Türkiye’de her yıl yakalanan eroin miktarı, tüm Avrupa ülkelerinin toplamından daha fazladır. Nitekim Emniyet Genel Müdürlüğü’nün “2019 Türkiye Uyuşturucu Raporu”na (EMG, 2019) göre de 2016 yılında tüm dünyada 91 ton eroin yakalanmış ve bu yakalanan miktarın %6’lık kısmı, 2017 yılında ise Dünya genelinde yaklaşık 102 ton eroin yakalanmış ve bu miktarın da %17’lik kısmı Türk kolluk birimlerinin yürütmüş olduğu operasyonlar neticesinde ele geçirilmiştir.

Epidemiyolojik ve kriminolojik alanında yürütülen çalışmalar da yasa dışı madde kullanımının ve kaçakçılığının ulusal, bölgesel ve küresel düzeyde artmakta olduğunu ve bu artışın en önemli nedeninin değişen dünya düzeni ve zayıflayan ulus-devlet olduğunu göstermiştir. Özellikle de küreselleşme süreciyle beraber ülkeler arasında var olan coğrafi ve kültürel sınırların aşınması, güvenlik önlemlerinin azalması, iç savaşların ve etnik, dini temeldeki çatışmaların artması, yasadışı faaliyet gösteren örgütlerin bazı devletler tarafından desteklenmesi ama daha da önemlisi, Türkiye gibi gelişmekte olan, genç, dinamik ve tüketici bir nüfusu bulunan ülkelerin hedef alınmasıdır.

Türkiye’nin jeopolitik açıdan önemli bir yerde olması ve kıtalararasında bir geçiş güzergâhında bulunması, yasa dışı madde ticaretinin Türkiye üzerinden daha fazla yapılmasına yol açmıştır. Türkiye’nin maruz kaldığı bu durumun en açık göstergesi, İran’dan her yıl Van üzerinden Avrupa ülkelerine gönderilmek üzere İstanbul’a tonlarca yasa dışı madde gönderilmesidir. Dolayısıyla Van kentinin kıtalararası uyuşturucu trafiğinde çok önemli bir yerde bulunması ve bu özelliği nedeniyle de kentte madde kullanımının ve bağımlılığının çok yüksek olması, bu çalışmanın temel gerekçesini oluşturmuştur. Zira bu alandaki istatistiki veriler, Van’da çocuk, ergen ve gençlerde madde kullanımının

ve bağımlılığının toplumsal düzeyde genel bir soruna dönüşmeye başladığını ve bu sorunun daha çok bilimsel ve akademik çalışmalarla ortaya konulmasının zaruret haline geldiğini göstermektedir.

2. VAN'DA UYUŞTURUCU MADDE KULLANIMININ VE BAĞIMLILIĞIN NEDENLERİ

Van ili, Türkiye'de uyuşturucu madde kullanımının ve bağımlılığın en fazla olduğu illerin başında gelmektedir. Van'da uyuşturucu kullanımının yayın olmasının *birincil nedeni*; kentin, Afganistan'la beraber dünyanın en büyük yasa dışı afyon üreticisi konumundaki İran'la sınırının bulunması, kalabalık bir nüfusa sahip olması ve bölgede işsizliğin ve göçün en fazla yaşandığı illerin başında gelmesidir. Van, Doğu Anadolu Bölgesinin en ücra köşesinde bulunan bir il olarak ne tarımda ne sanayide ne de hizmet sektöründe pek gelişmemiştir. Kentin ekonomisini ayakta tutan en önemli faaliyetler, sınır ticaretinin ve küçükbaş hayvancılığının yapılması, kaçakçılığın yaygın olması ve her yıl komşu İran'dan beş yüz binden fazla turistini kenti ziyaret etmesidir.

Nitekim Türkiye'de illerin sosyal ve ekonomik gelişmişlik sıralamasında sondan beşinci sırada bulunan Van'ın (SEGA, 2017:35) halihazırdaki en önemli sorunu, 1980'lerle beraber çevre illerden yoğun bir göç almış olması ve genç işsizliğin çok yüksek oranda seyretmesidir. Örneğin TÜİK-2019 verilerine göre Van, %25,9 oranıyla Türkiye'de genç işsizliğin en yüksek olduğu illerin başında gelmektedir.⁴ Onun için kentte, başta kaçakçılık (özellikle de sigara, akaryakıt ve uyuşturucu madde ticareti) olmak üzere kayıt dışı ekonomik faaliyetler çok yoğun bir biçimde yapılmaktadır. Nitekim Van Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliği'ne göre (VANESOB, 2020), halihazırda sadece kent merkezinde 15 binden fazla kayıt dışı esnaf bulunmaktadır.

Van, Doğu Anadolu Bölgesinde hem coğrafi alan hem de nüfus yoğunluğu açısından ilk sırada bulunmaktadır. 2011 depreminden sonra kentin sosyal, ekonomik ve demografik yapısı ciddi anlamda değişmeye başlamış, en başta konutların 3/2'si yıkılarak yeniden inşa edilmiştir. Depremden sonra

⁴ AA. "İşsizlik Rakamları Açıklandı", <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/issizlik-rakamlari-aciklandi/1772668> (Erişim Tarihi:10.04.2021).

eğitimli orta sınıf büyükşehirlere göç ederken, çevre illerden çok yoğun bir göç dalgası yaşanmıştır. Van merkezine göç edenlerin genellikle eğitimsiz ve işsiz olması, kentin sosyal dokusunu, kültürel iklimini, ekonomik ve demografik yapısını da olumsuz yönde etkilemiştir. Yaşanan göç ve işsizlik nedeniyle kentte hem uyuşturucu madde ticareti ve kaçakçılığı hem de gençler arasında kullanımı ve bağımlılığı artmaya başlamıştır. Nitekim resmi kayıtlara göre halihazırda Van'da 12 binden fazla bağımlı bulunmaktadır.⁵

AMATEM'e göre ise Van'da 20 binden fazla madde kullanıcısı veya bağımlısı bulunmaktadır. Yetkililer, bir yandan uyuşturucu başlama yaşının 14'e düştüğü kaydederken, diğer yandan merkeze başvuran bağımlıların %70'inin 23 yaşın altında olduğunu vurgulamaktadırlar (Sevinç, 2020). Yukarıda da belirtildiği gibi kentte uyuşturucu kullanımının ve satışının bu kadar kolay ve yaygın olmasının temel nedeni hem Van merkezinde hem de bazı ilçelerde uyuşturucu maddelere özellikle de eroine erişimin kolay ve fiyatının ucuz olmasıdır. Özellikle de İran'a sınırında bulunan Gürpınar ve Başkale ilçeleri ve köylerinde madde kaçakçılığı yaygın bir biçimde yapılmakta ve genellikle at sırtından taşınan uyuşturucu maddeler sınırdan geçirilerek Türkiye tarafına geçirilmektedir.

Nitekim bölgede yapılan bir araştırmada (TRB2, 2014:5-6), madde bağımlılığının başlıca nedenleri olarak; maddeye ulaşılabilirliğin kolay olması, arkadaş çevresi, özentisi, sosyalleşme, işsizlik, aile içi iletişim yoksunluğu, statü kazanma, ticaretini yapma, çevrenin etkisi, çok çocuklu aile yapısı, kentlerin sosyal açıdan yoksunluğu, ailelerin eğitimsiz olması, aileleri zorunlu göçe maruz kalmış kişiler (köy boşaltmaları ve kültür şoku) ve PKK'nın ticareti kullanması olduğu gösterilmiştir. Özellikle bölgede çok çocuklu ailelerin olması, ebeveynlerin çocuklarıyla ilgilenememelerine neden olmaktadır.

⁵ Resmi kayıtlara göre Van'da halihazırda 15 ile 20 bin arasında bir bağımlı kitlesi bulunmaktadır. Ancak, Van'da uyuşturucu madde bağımlılığıyla mücadele eden "Hayatın Renkleri Solmasın" adlı derneğin yöneticisi Osman Turgut'a göre kentte kullanıcı sayısı 80 binden fazladır (Görüşme Tarihi: 23.06.2020). Sayın Turgut'a bu çalışma boyunca sunduğu katkı için kendisine ayrıca teşekkür ediyorum.

Dolayısıyla Van'da bireyleri madde kullanmaya iten *ikinci neden*, bölgede aile yapısının geniş, hane halkının büyük, sosyoekonomik durumun kötü ve maddeye erişimin kolay olmasıdır denilebilir.

Zira genelde Doğu Anadolu'da özelde de Van'da hane halkı büyüklüğü diğer bölge ve illere göre oldukça yüksek bir orandadır. Örneğin TUIK-2019 verilerine göre Türkiye'de ortalama hane halkı oranı %3,4 iken, Van'da %5,1'dir. Aynı şekilde Türkiye'de net okullaşma oranı %83,6 iken, Van'da 61,5; 2018'de ortalama işsizlik oranı %9,5 iken, Van'ın da içinde olduğu TR2 bölgesinde %21,5 ve 2017 yılında kişi başına düşen gayri safi milli hasıla oranı %10,6 iken, Van'da %3,9 dolar olarak kayda geçmiştir. Van'ın sosyoekonomik ve demografik yapısını ortaya koyan bu veriler, hem ilin sosyal ve ekonomik açıdan ne kadar geride kaldığını hem de bölgede uyuşturucu madde kullanımının neden yaygın olduğunu göstermesi açısından da önemlidir.

Nitekim Türkiye'de yapılan araştırmaların çoğunda (Dönmezer, 1987:462; Bahar, 2018:26; Bircan vd., 2011:212-213; Ögel, 2001) uyuşturucu kullanımının en önemli nedeninin aile yapısı ve aile içi ilişkiler olduğu görülmüştür. Çünkü suça sürüklenmiş olan çocuklar ve uyuşturucu madde bağımlısı olan gençler, genellikle düşük sosyoekonomik düzeye sahip ailelerden gelmektedir (Akbaba, 2011; Gökpınar, 2007:209). Nitekim Van'da da madde kötüye kullanımının ve bağımlılığın yaygın olmasında ailelerin ve ebeveynlerin çocukları(nı) ihmal etmelerinin, onlarla yakından ilgilenmemelerinin, arkadaş ilişkilerini denetlememelerinin ve eğitimlerini önemsememelerinin çok önemli bir etkisi olduğu, saha araştırmasında da görülmüştür.

Aslında bir kapalı etkileşim alanı olan aile, Freud'un da belirttiği gibi (Goldenberg vd., 2012), bireyin kişisel ve sosyal gelişiminde anahtar bir rol oynamaktadır. Zira aile, çocukların biyolojik, psikolojik ve sosyal gelişimlerini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyen en önemli kurumdur (Gövebakan vd., 2015:30). Ailede kullanıcı birinin olması, anne-baba desteğinin olmaması, ebeveynlerin baskıcı ve ilgisiz olması, tutarsız davranışların sergilenmesi, iletişimin eksik olması, gencin örnek alabileceği birinin olmaması, sigara ve alkol kullanımına izin verilmesi veya buna göz yumulması, fazla toleranslı

veya disiplinin olmaması gibi nedenler, kişileri farklı tutum ve davranışlara ve kötü alışkanlıklara sevk edebilmektedir (Graham-Clay, 2005; Başkurt, 2003:105-106).

Diğer bir deyişle aile ortamında yeterli ilgi ve sevgi görmeyen, duygu ve düşüncelerini rahat bir biçimde ifade edemeyen, yaşadığı sorunları paylaşamayan veya paylaşmaktan çekinen bireylerin riskli davranışlarda bulunma olasılıkları da yükselmektedir. Bu anlamda Van'daki ailelerde yaşanan yoksulluğun, işsizliğin, ilgisizliğin ve iletişimsizliğin genç yetişkinleri madde kullanımına, bağımlılığına, ticaretine ve kaçakçılığına sevk ettiğini söyleyebiliriz. Çünkü kalabalık ev ortamı; aile üyeleri arasında sık sık tartışmaların yaşanmasına, yoksulluk ve işsizlik; temel ihtiyaçların karşılanamamasına iletişimsizlik; ailede anlaşmazlıkların ve akabinde çatışmaların ortaya çıkmasına sebebiyet vererek ailede düzen, disiplin, hiyerarşi ve birliğin kaybolmasına yol açmaktadır. Ebeveynlik becerilerinin yetersiz kalmasına yol açan bu sorunlar, çoğu zaman şiddete başvurularak çözülmeye çalışılmaktadır. Nitekim bölgede yapılan nitel bir çalışmada, aile yapısının madde kullanımı ve bağımlılığı açısından nasıl bir risk faktörü oluşturduğunu açık bir biçimde göz önüne sermektedir:

“Çok fazla şiddet gördüm. Şöyle söyleyeyim. Mesela çocuklar haksız yere dövüyorlardı. Biz sokakta çalışırken ağlayarak eve geliyorduk. Ağzımız burnumuz kan, elbisemiz yırtık. Zaten üstümüzdeki elbise düzgün değil; ama ailemize göre o lüks bir elbise hani. Bize alınan o kıyafet ki ailemiz de almıyor biz çalışıp alıyoruz. Üstüne üstlük kendi aldığımız kıyafetler yırtılınca onun için de aşırı derecede dayak yiyorduk. Hortumla bağlayıp soğuk suyun önünde bırakılıp, babam tarafından saatlerce dövüldüğümü hatırlıyorum. Aslında şu anda bakılınca ben ve madde kullanan diğer kardeşim bu şiddetten de olabilir; çünkü çok fazla dövüldük dayak yedik. Akşam eve gelmiyorduk bazen tandır köşelerinde uyuduğum oluyordu...” (Gövebakan vd. 2015, s.37-38).

Yapılan araştırmalarda, başta yoksulluk ve işsizlik olmak üzere alkolizmin ve madde bağımlılığının söz konusu olduğu ailelerde, aile içi tartışmaların, kavgaların, çatışmaların, istismarın hatta fiziksel şiddete varan olayların hiç eksik olmadığı görülmüştür (Ünal, 1991:81). Yukarıda da belirtildiği gibi bu tür aile

ortamlarında büyüyen gençler, aile baskısından ve şiddetinden kaçmaya çalışırken genellikle sigara ve alkol kullanmaya başlamaktadırlar. Sigara ve alkol kullanımı ise diğer uçucu veya uyuşturucu madde kullanımında bir basamak teşkil etmekte, çoğunlukla da ilk önce sigara, ardından alkol ve sonrasında da uyuşturucu gibi yasadışı bağımlılık yapıcı maddelerin kullanımına geçilmektedir (Webb vd., 1997:146-147).

Van'da bireyi madde kullanımına iten *üçünce neden* ise bireylerin yaşadıkları ailelerde birinin kullanıcı veya satıcı olmasıdır. Nitekim saha araştırmasında bağımlıların çoğu, maddeye bulaşmalarının en önemli nedeni olarak ya aile bireylerini ya da yakın akrabalarını göstermişlerdir. Nitekim yapılan araştırmalar, ailede birinin kullanıcı olmasının diğer aile üyeleri açısından ciddi bir risk faktörü oluşturduğunu (Ünal, 1991:80) ve uyuşturucu madde kullanan ebeveynlerin çocuklarında da madde kullanma eğiliminin olduğunu ortaya koymuştur. Örneğin Havaçeliği Atlam vd. (2017:164) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada, ailesinde yaşam boyu madde kullanımı olan öğrencilerde yasadışı madde deneyimi %56 iken, bu durum, madde kullanımı olmayan ailelerin çocuklarında %14,4'e düştüğü görülmüştür.

Toparlamak gerekirse İran'a komşu olması nedeniyle yasadışı madde geçişinin en fazla olduğu Van'da; madde kullanımının, bağımlılığının ve ticaretinin üç temel nedeni olduğu söylenebilir.

Bunlardan *birincisi*, Van'ın coğrafi konumundan yani dünyada uyuşturucu üretiminin en fazla yapıldığı ülkelerden biri olan İran'la sınırının bulunmasından kaynaklanmaktadır. *İkincisi*, Van'da ailelerin kalabalık ve yoksul; ebeveynlerin ise eğitimsiz, çocuklara ve gençlere karşı ilgisiz olması, toplumun bazı kesimlerinde çalışmadan kısa yoldan köşeyi dönme hayallerinin, zengin olma düşüncesinin hâkim olması, kentte genç işsizliğin çok yüksek olması, uyuşturucu maddeye erişimin kolay, fiyatının ise ucuz olmasıdır. *Üçüncüsü* de aile içinde bireyleri madde kullanmaya özendiren birinin kullanıcı veya satıcı durumunda olmasıdır.

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada nitel araştırma tekniklerinden derinlemesine mülakat kullanılmıştır. Araştırmanın evreni, Van'ın merkeze bağlı İpekyolu, Edremit ve Tuşba ilçeleri, örnekleme ise madde bağımlısı (4 kadın, 6 erkek) toplam 10 kişiden ve çocuğu madde bağımlısı olan (3 kadın, 7 erkek) toplam 10 ebeveynden oluşmaktadır. Hem ebeveynler hem de madde bağımlısı bireyler, Van'da bağımlılıkla mücadele eden "Hayatın Renkleri Solmasın" adlı derneğe müracaat edenler arasından rastgele seçilmiştir. Çalışmada veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formlarıyla, gerçekleştirilen mülakatlar ve bu mülakatlardaki ses kayıtlarının deşifre edilmesiyle elde edilmiştir. Çalışmada, Van İl Sağlık Müdürlüğü'nden alınan AMATEM'in verileri, ikicisi de sahada yapılan görüşmelerin tutanakları kullanılmıştır. Çalışmada görüşülen bireylerin ve ebeveynlerin gerçek isimleri yerine görüşmelerin sıralaması ve görüşmecilerin yaşları temel alınarak metinde de (G-9 erkek/kadın, 44) şeklinde gösterilmiştir.

3.1. Araştırmanın Bulguları

3.1.1. Van'da Yıllar İtibariyle AMATEM'e Başvuranların Sosyodemografik Özellikleri

Tablo 1. 2016-2019 Yılları Arasında Van Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesi AMATEM Polikliniğine Başvuranların Sayısı: 12.125

Yaş	2016 Yılı AMATEM'e Başvuru		2017 Yılı AMATEM'e Başvuru		2018 Yılı AMATEM'e Başvuru		2019 Yılı AMATEM'e Başvuru (9 ay)	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
18-24	1057	52	1003	40	1011	23	519	17
25-34	710	40	883	31	1151	29	860	46
35-44	412	14	519	2	634	18	466	18
45-54	323	20	406	3	444	1	272	0
55 +	180	14	217	3	383	3	290	11
TOPLAM	2822		3107		3697		2499	

Kaynak: Van İl Sağlık Müdürlüğü, 2019.

2014 yılında Van Eğitim ve Araştırma Hastanesi bünyesinde açılan AMATEM, bölgede uyuşturucu madde bağımlılığıyla mücadele eden tek merkezdir. Bu merkezde başta alkol olmak üzere morfin türevleri (eroïn, afyon sakızı), esrar, sentetik kannabinoidler (yaygın adıyla bonzai), metamfetamin, ekstazi, bali ve tiner gibi maddeleri kullananların ve bağımlıların tedavisi yapılmaktadır. Hastaları, medikal ve psikoterapiler ekseninde kimi zaman ayakta kimi zaman da yatırarak tedavi etmeye çalışan bu merkez, sadece Van açısından değil çevre iller açısından da çok önemli bir işlev görmektedir. Verilere bakıldığında tedavi olmak amacıyla AMATEM'e başvuranların sayısında yıldan yıla hızlı bir artış yaşandığını ve bu artışın yaş ve cinsiyete göre de değiştiğini görebiliyoruz.

Buna göre 2016 ile 2019 yılları arasında AMATEM polikliniğine başvuru yapmış olan kullanıcı/bağımlı sayısı; 2016'da 2822 (%95) Erkek, (%5) Kadın; 2017'de 3107 (%97) Erkek, (%3) Kadın; 2018'de 3697 (%98) Erkek (%2) Kadın ve 2019'un ilk dokuz ayında 2499 (%96) Erkek ve (%4) Kadın olarak saptanmıştır. Araştırmaya 2019 yılına ait tüm verilerin dahil edilmemesinin nedeni, Covid-19 pandemisi nedeniyle kurumlara ulaşabilmenin ve veri almanın pek mümkün olamamasından kaynaklanmıştır. Ancak 9. aya kadar olan veriler alınabilmiştir. Madde kullanan bireylerin genellikle erkek olması, bölgede kadın ve erkek arasında var olan toplumsal cinsiyetin ve eril kültürün ne kadar baskın olduğunu da göstermektedir. Zira bölgede geleneksel sosyal düzeni ayakta tutan feodal ve aşiretvari ilişkiler halen devam etmekte ve bu ilişkiler içinde erkekler egemen bir konumda bulunmaktadır.

Türkiye ortalamasına göre okullaşma oranının oldukça düşük olduğu bölgede kadının eğitim düzeyi ve işgücüne katılımı da düşük kalmaktadır. Kültürümüzde var olan erkeklik imgesini de düşündüğümüzde sigara, alkol ve madde kullanımının kadınlardan ziyade erkeklerde daha yaygın olmasının nedenini daha iyi anlayabiliriz. Verilerin ortaya koyduğu en önemli hususlardan biri de madde kullanımının ve bağımlılığın neredeyse her yaş grubunda bulunmuş olmasıdır. Nitekim tabloya baktığımızda AMATEM'e başvuran erkek ve kadın kullanıcıların genellikle daha küçük yaşlarda olduklarını, yani madde kullanım yaşının gittikçe daha küçük yaşlara doğru düştüğünü görebiliyoruz. AMATEM'e

müracaat etmiş olan erkek ve kadınların neredeyse 4/3'ü genç yetişkin diyebileceğimiz 18-34 yaş aralığında bulunmaktadır.

Tablo 2. 2016-2019 Yılları Arasında Van Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesi AMATEM Poliklinikte Yatan Hasta Sayısı :862

Yaş	2016 Yılı AMATEM Polikliniğinde Yatan Hasta		2017 Yılı AMATEM Polikliniğinde Yatan Hasta		2018 Yılı AMATEM Polikliniğinde Yatan Hasta		2019 Yılı AMATEM Polikliniğinde Yatan Hasta (9 ay)	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
18-24	64	3	80	1	89	2	10	0
25-34	53	0	88	2	91	1	126	3
35-44	21	0	36	1	37	0	47	0
45-54	9	1	12	0	28	0	34	1
55 +	4	0	3	0	12	0	12	0
TOPLAM	155		223		260		233	

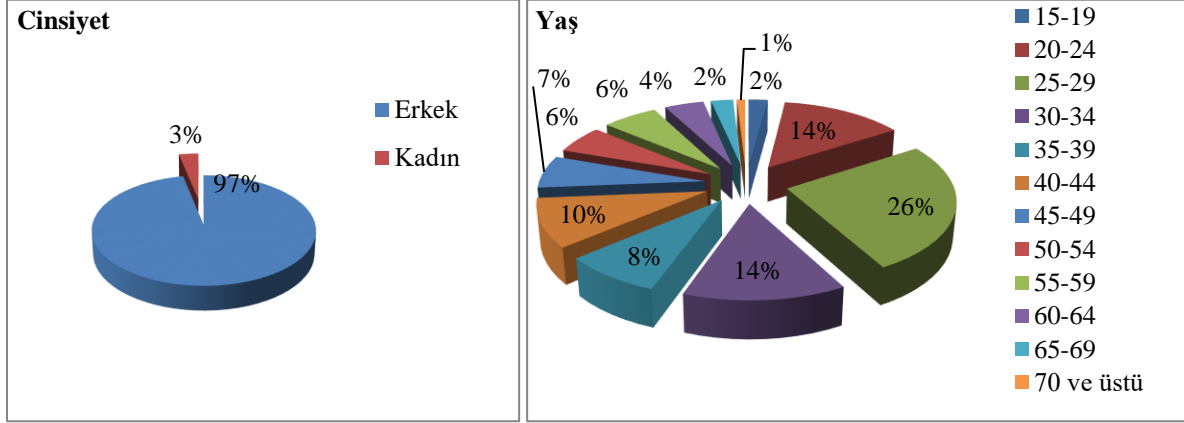
Kaynak: Van İl Sağlık Müdürlüğü, 2019.

Van İl Sağlık Müdürlüğü'nün verilerine göre 2016 – 2019 yılları arasında AMATEM polikliniğine başvurup yatan hasta sayısı 862 kişidir. Madde kullanıcılarının çoğu ayakta tedavi gördüğü için poliklinikte yatan hasta sayısı daha az olmaktadır. Daha doğrusu merkezde, durumu ağır olan ve belli bir süre tıbbi destek alması gereken hastaların yatışı yapılmaktadır. Buna göre 2016'da AMATEM'de yatan hasta sayısı; 155 (%97) Erkek, (%3) Kadın; 2017'de 223 (%98) Erkek, (%2) Kadın; 2018'de 260 (%99) Erkek, (%1) Kadın; 2019'un ilk 9 ayında ise 233 (%98) Erkek, (%2) Kadın olduğu kayıtlardan anlaşılmıştır. Hasta sayısının yıldan yıla artış gösterdiği AMATEM'de kullanıcıların çoğu erkektir. Poliklinikte yatan hasta kadın sayısı yok denecek kadar azdır.

Bu durumun temel nedeni, yukarıda da belirtildiği gibi Türkiye'nin diğer illerinde olduğu gibi Van ve çevresinde de madde kullanımının, bağımlılığının, ticaretinin ve kaçakçılığının neredeyse tümünün erkekler tarafından yapılıyor olmasıdır. Ayrıca kadınlar, durumları çok ağır olsa da adları resmi kayıtlara geçmesin ve aileleri tarafından bilinmesin diye çoğu zaman hastaneye başvurmak ve tedavi olmak istememekteler. Tabloda dikkat çeken diğer bir husus da poliklinikte yatışı yapılmış olan kadın ve

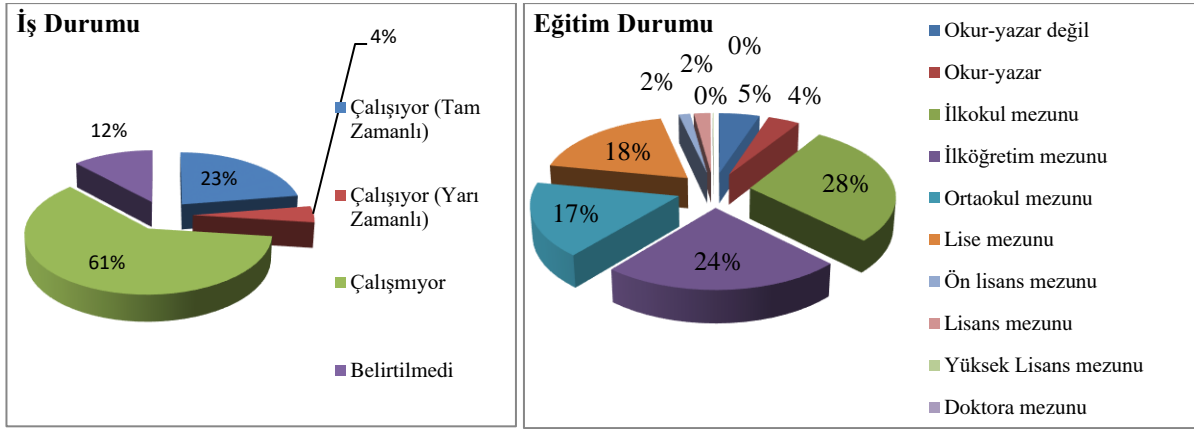
erkeklerin genellikle 18-34 yaş aralığında bulunmalarıdır ki, bu durum, aslında madde kullanımına başlama yaşının gittikçe düştüğünü göstermektedir.

Şekil 1. 2017-2019 Yılları Arasında Van Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesi AMATEM Polikliniğine Başvuranların Sosyodemografik Özellikleri-1

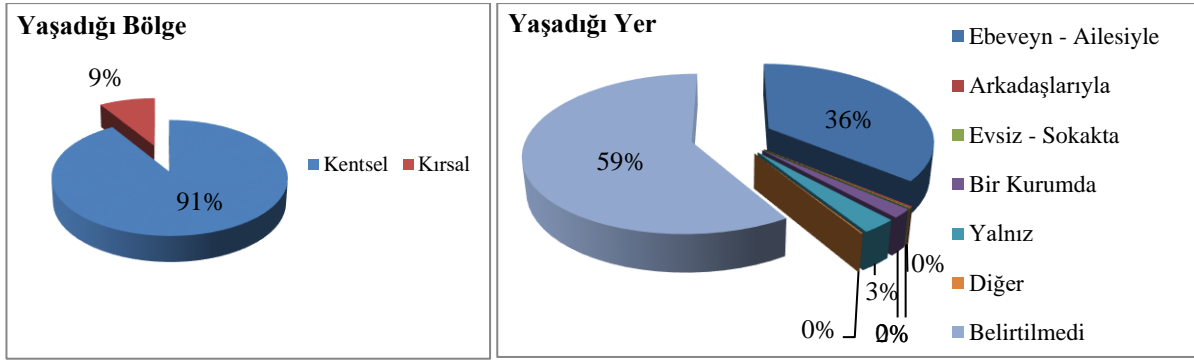
2017 – 2019 yılları arasında Van AMATEM Polikliniğine başvuranların sosyodemografik özelliklerine bakıldığında madde bağımlısı bireylerin nasıl bir aile, sınıf ve çevreden geldikleri daha kolay görülebilmektedir. Söz konusu poliklinikte kaydı bulunan 9412 kişiden %97'si “erkek”, %3'ü “kadın”dır. 25-29 yaş aralığındakiler, en fazla madde kullanan ve bağımlı olanlardır. Kullanıcıların %54'ü 15-29 yaş aralığında bulunmaktadır. Bu bulgu, Türkiye'deki benzer araştırmalarla paralellik göstermektedir. Yani madde kullanımı en fazla çocuk, ergen ve genç yetişkinlerde söz konusudur. Tablodaki dikkat çeken en önemli husus Van'da madde kötüye kullanımının neredeyse her yaş grubunda bulunduğudır. Örneğin 70 yaş ve üzerindekilerde bile madde kullanımı yaygındır (%10).

Şekil 2. 2017-2019 Yılları Arasında Van Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesi AMATEM Polikliniğine Başvuranların Sosyodemografik Özellikleri-2

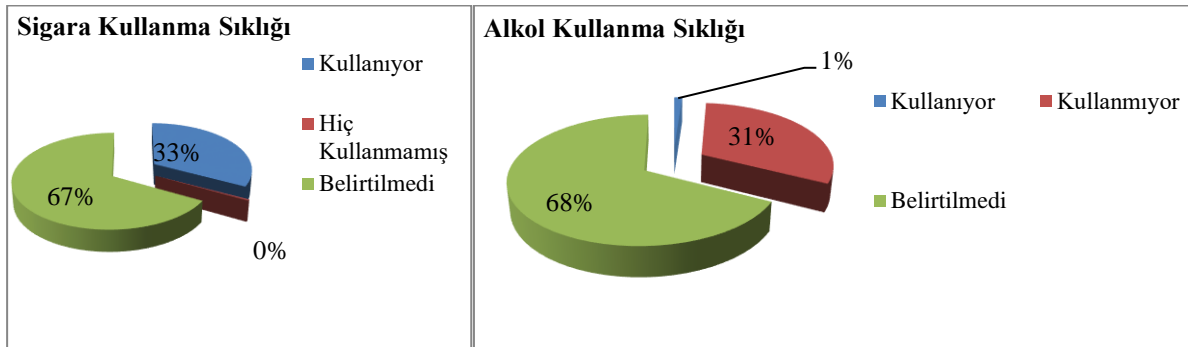
Madde kullanıcısı olup AMATEM'e müracaat edenlerin %60'ı "herhangi bir işte çalışmamakta", %23'ü "tam zamanlı", %12'si de "yarı zamanlı" çalışmaktadır. Sağlık Müdürlüğü'nün verilerinde, tam zamanlı çalışanların çoğunun ya bir esnafın yanında ya da kendilerine ait bir işyerinde çalıştıkları, çalışmayanların ise genellikle sigara, akaryakıt veya madde kaçakçılığı gibi kayıt dışı ekonomik faaliyetlerde buldukları görülmüştür. Zira Bölgede herhangi bir mesleği olmadığı için belli bir işi olmayanlar, genellikle ya büyükşehirlere göç etmekte ya da sınır ticaretiyle uğraşmaktadırlar. Bunun yanında AMATEM'e başvuran madde bağımlısı bireylerin %28'i "İlkokul", %24'ü "İlköğretim", %18'i "Lise" ve %17'si de "Ortaokul mezunu" olduğu saptanmıştır. Dolayısıyla madde kullananların %87'si Ortaöğretim mezunundan oluşmaktadır.

Şekil 3. 2017-2019 Yılları Arasında Van Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesi AMATEM Polikliniğine Başvuranların Sosyodemografik Özellikleri-3

Madde kullanan bireylerin %91'i "Kentsel", %9'u da "Kırsal" alanda yaşamaktadır. Van ili, yukarıda da vurgulandığı gibi Türkiye'de en fazla göç alan ve göç veren illerin başında gelmektedir. Özellikle de 1980'lerden sonra bölgede yaşanan terör olaylarından dolayı başta Hakkâri ve Ağrı olmak üzere Muş ve Bitlis gibi komşu illerden Van'a çok fazla göç olmuştur. Nitekim 1960'ların başında Van'da %20 civarında olan şehirli nüfus oranı, 2010'ların sonunda %51'e yükselmiştir. Diğer bir ifadeyle bu dönem arasında Van şehir nüfusu %1536 oranında artmış (Yılmaz, 2012:33) ve bu artış beraberinde işsizlik ve yoksulluğu da getirmiştir. Bunun yanında madde bağımlılarının %59'u kiminle veya nerede yaşadıkları belli değilken, %36'sı "ailesiyle" ve %3'ü de "yalnız" yaşamaktadır.

Şekil 4. 2017-2019 Yılları Arasında Van Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesi AMATEM Polikliniğine Başvuranların Sosyodemografik Özellikleri-4

Bağımlı bireylerin sigara kullanım alışkanlığı ve sıklığına bakıldığında %67'sinin bu konuda herhangi bir bilgi vermek istemediği, %33'ünün ise sigara kullandığı anlaşılmaktadır. Benzer bir durum alkol

kullanma alışkanlığı ve sıklığı için de geçerlidir. Burada da kullanıcıların %68'si, alkol tüketip tüketmedikleri konusunda bilgi vermezken, %31'i alkol kullandıklarını belirtmişlerdir. Aslında madde bağımlısı olan bireylerin aynı zamanda sigara ve alkol da kullandıkları bilinmektedir. Zira sigara ve alkol, madde bağımlılığına giden yolda en önemli basamaklardan birini oluşturmaktadır (Başkurt, 2003:75). Genellikle sigara ve alkol alışkanlığı olanlarda madde bağımlılığı da gözlenmektedir. Ancak Van'da alkol tüketimi sigara tüketimi kadar yaygın değildir.

3.1.2. Van'da Madde Bağımlısı Bireylerin ve Çocuğu Bağımlı Olan Ebeveynlerin Yaşadığı Sorunlar

Tablo 3. Madde Bağımlısı Bireylerin Sosyoekonomik ve Demografik Verileri

Sıra	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durum	Ailede Kişi Sayısı	Eğitim Durumu	Meslek	Ailenin Ort. Aylık Geliri (TL)
1	Erkek	36	Evli	8	İlkokul mezunu	İşsiz (Çalışmıyor)	1000-1500 TL
2	Kadın	22	Bekar	5	Liseden mezunu	İşçi (Fabrikada)	Asgari ücret
3	Erkek	44	Evli	7	İlkokul mezunu	İşsiz (Çalışmıyor)	1000-1500 TL
4	Erkek	31	Bekar	9	Lise mezunu	İşsiz (Çalışmıyor)	1500-2000 TL
5	Kadın	19	Evli	3	Ortaokul mezunu	İşçi (Hizmetli)	Asgari Ücret
6	Kadın	26	Bekar	11	Lise mezunu	İşçi (Market Çalışanı)	1500-2000 TL
7	Erkek	40	Evli	7	Ortaokul mezunu	İşsiz (Çalışmıyor)	1000-1500 TL
8	Kadın	24	Evli	3	Okur-yazar değil	Ev Hanımı	2000-2500 TL
9	Erkek	43	Evli	7	Okur-yazar değil	Esnaf /Zanaatkar	3000-3500 TL
10	Erkek	57	Evli	4	İlkokul mezunu	İşsiz (Çalışmıyor)	1000-1500 TL

Tablo 4. Çocuğu Bağımlı Olan Ebeveynlerin Sosyoekonomik ve Demografik Verileri

Sıra	Cinsiyet	Yaş	Çocuk Sayısı	Ailede Kişi Sayısı	Eğitim Durumu	Meslek	Ailenin Ort. Aylık Geliri (TL)
1	Kadın	61	3	5	Okur-yazar	Ev Hanımı	Asgari ücret
2	Erkek	49	3	8	Üniversite terk	İşsiz (Çalışmıyor)	1000-1500 TL
3	Erkek	66	5	7	İlkokul mezunu	İşsiz (Çalışmıyor)	1000-1500 TL
4	Erkek	57	2	4	Lise mezunu	İşsiz (Çalışmıyor)	1500-2000 TL
5	Erkek	46	3	5	Ortaokul mezunu	İşçi (İnşaatçı)	1000-1500 TL
6	Erkek	53	2	4	Lise mezunu	Emekli (İşçi)	3000-3500 TL
7	Kadın	51	3	7	Ortaokul mezunu	Ev Hanımı	1000-1500 TL
8	Kadın	37	5	10	Okur-yazar değil	Ev Hanımı	Asgari ücret
9	Erkek	43	5	7	Okur-yazar değil	Esnaf /Zanaatkar	1000-1500 TL
10	Erkek	56	2	4	İlkokul mezunu	İşsiz (Çalışmıyor)	1000-1500 TL

3.2. Ailede Etiketlenme/Damgalanma ve Değersizlik Hissinin Oluşması

Hiç şüphesiz madde kullanımı ve bağımlılık, toplumu tehdit eden en önemli sağlık sorunlarından biridir. Bu sorunun birçok farklı nedenleri ve boyutları bulunmaktadır. Ortak nedenler arasında en çok öne çıkanı, ailenin sosyoekonomik ve demografik yapısı ve aile içi ilişkilerdir. Nitekim başta sigara ve alkol olmak üzere uçucu ve uyuşturucu madde kullanan bireylerin ortak özelliklerine bakıldığında bu kişilerin genellikle ya çocukluk ya da gençlik dönemlerinde yoksulluk içinde büyüdükleri, özellikle de ailede baba şiddetine maruz kaldıkları, ebeveynleri tarafından önemsenmedikleri, değer görmedikleri, küçük yaşlarda evin geçimini sağlamak için çalışmak zorunda kaldıkları, okula gidemedikleri veya okulu yarıda bıraktıkları görülmüştür.

Dolayısıyla birçok konuda olduğu gibi madde kullanımı ve bağımlılığı konusunda da ailenin çok önemli ve belirleyici bir rolü olduğu söylenebilir. Çünkü aile daha önceden de belirtildiği gibi çocukların kişisel gelişimini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyen en önemli kurumdur. Aile içinde yaşanabilecek herhangi olumsuz bir durum, en başta çocukları etkileyebilmekte, alkol ve madde kullanım bozukluğu

ise, ailenin düzenini, dengesini ve huzurunu bozabilmektedir. Madde kullanımı ve bağımlılığı hem bireyin kendi bedenine hem de ailesine ve arkadaş çevresine zarar vermesine yol açmaktadır. Aynı şekilde çocuğu bağımlı olan ebeveynler de genellikle yakınları tarafından dışlanmakta, toplum da hastalıklı (patolojik) kişiler ve kişilikler olarak gördüğü bağımlıları damgalamaktadır.

“Çocuğum bağımlı olduğu için sorun yaşıyorum tabii ki. Mesela insanların içine çıkamıyorum, beni dışlıyorlar, en başta komşularım..., inanın sabah evden çıkarken komşularıma selam vermeye çekiniyorum, çünkü konuşmak istemediklerini anlıyorum.” (G-4 Erkek, 57).

“Hocam, çocuğumun durumunu önce aileme, kardeşime anlattım. Ne oldu biliyor musunuz? Bana yardım edeceklerine herkes bir yana kaçıştı. Yalnız kaldım, evime gelmemeye başladılar, ben de 9 yıldır, gitmiyorum onlara.” (G-7 Kadın, 51).

“Ne yalan söyliyim kızım bu lanetlik şeyi kullanınca, dünyam başıma yıkıldı, yerin dibine girdim. Kimseye bir şey diyemedim. Kayınpederimin tarafı bizimle iletişimi kestiler. Eşimle artık gündüz alışverişe gitmiyoruz, akşamleyin gidiyoruz ki, kimse görmesin, laf etmesinler diye...” (G-1 Kadın, 61).

Görüşmecilerin ifadelerinden de anlaşıldığı gibi aile üyelerinden birinin kullanıcı veya bağımlı olması en çok anne-babayı ve yakın çevresini etkilemektedir. Çünkü toplum, nasıl ki çocuğun yetişmesinde ilk planda anne-babayı sorumlu tutuyorsa, bağımlılık gibi normal dışı kabul edilen birtakım alışkanlıkları da hoş görmemekte ve ilk önce anne-babayı suçlamaktadır. Çünkü bir nesnel gerçeklik alanı olarak toplum, her şeyden önce birey üzerinde kendini zorlayıcı bir güçle ortaya koymaktadır. Berger’in deyişiyle (2005:51) toplum, ferde sadece bir roller demeti yüklemekle kalmaz aynı zamanda belirli bir kimliği de yükler ve bu kimliğin gereklerini yerine getirmesini de bekler. Bu nedenle toplumun yasaklarını çiğneyenler veya toplumsal oyuna katılmayı reddedenler, toplumun üzerine dayandığı düzenin en temel kabullerini de tehdit ettikleri için dışlanmaya mahkûm edilirler.

Toplum, anormal kategorisine yerleştirdiği kişileri veya grupları -örneğin engelliler, alkolikler, bağımlılar, eşcinseller, suçlular, akıl hastaları, işsizler vb.- önce damgalamak suretiyle

ötekileştirmektedir. Ötekileştirilen bireyler, Goffman'ın tabiriyle (2014:29-34), normaler dünyasına ait olmadıkları için meşruiyetleri yanında itibarlarını da kaybetmiş, kirlenmiş ve lekelenmiş olan kişilerdir. Bu kişilerin her ne kadar kamusal yaşama katılmaları mümkün olsa da bu çoğu zaman sosyal baskılar nedeniyle gerçekleşmemektedir. Çünkü toplumun normaline uymayanlar, yani anormal ve sapkın kategorisine girenler makbul olmadıkları için gözden düşmüş veya düşürülmüş olanlardır. Tıpkı madde bağımlısı bireylerin ve ailelerinin toplum tarafından ötekileştirilmesi gibi.

Nitekim araştırmada da ebeveynler, çocukları bağımlı olduğu için en başta yakın akraba ve komşular tarafından, kimi zaman jest ve mimiklerle kimi zaman da söylem ve eylemlerle dışlandıklarını, çevreleri tarafından maruz kaldıkları bu mobbingin kendilerinde değersizlik hissi yarattığını ve bu nedenle de çoğu zaman içlerine kapandıklarını, kimseyle iletişim kurmak istemediklerini hatta evlerini satıp başka yerlere taşınmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanında toplum tarafından damgalananlar yani kenara itilenler sadece ebeveynler değildir. Aynı zamanda madde bağımlısı bireyler de aile ve toplum baskısı nedeniyle toplumun dışına itilebilmekte, bir öteki olarak görülebilmekte ve sosyal açıdan kabul görme vasfından mahrum bırakılabilmektedirler.

“Bağımlı olduktan sonra en yakın dostumu kaybettim. Başta ailem sildi beni. Kimse takmamaya başladı, mesela bir şey sorduğumda hiç beni ciddiye almadılar... Tamam deyip geçiştirdiler, kendimi işe yaramaz, değersiz hissetmeye başladım.” (G-2 Kadın, 22).

“Madde kullandığım sürede ailem bir eşya gibi dışladı beni, kimse benimle konuşmadı, sabah çıkıyordum (madde) aramaya, akşam eve geliyordum, bir köşede sızıp yatıyordum sabaha kadar. Yani aile içinde bir değerim yoktu, kimse bana iş vermedi, çünkü kullanıcıydım ve bunu biliyorlardı. Bu yüzden işsizlik, yoksulluk, değersizlik gördüm...” (G-9 Erkek, 43).

“Bu işe girince ailem, arkadaşlarım benimle dalga geçmeye başladı. Halem de suçlu muamelesi görüyorum. Senden adam olmaz diyorlar, aşağılıyorlar yani. Akrabalar da beni dışlıyor, bana farklı bir gözle bakıyorlar. Sokağa çıkmak istemiyorum utancımdan. Yaptığım tek şey içime kapanmak oldu. Sessizliğe gömüldüm, bıçak vursalar kanım akmaz, tabi bu dışlanma ve

aşağılanma duygusu bende birikim yapıyor ve inadına yine gidip kullanıyorum. O kayma olduğu zaman hocam, yani ölümü defalarca Allaktan isteyecek kadar da pişmanlık yaşıyorum.” (G-7 Erkek, 40).

Araştırmaya dahil olan katılımcıların beyanları, madde bağımlısı bireylerin en başta kendi aileleri olmak üzere yakın ilişki içinde oldukları akrabaları ve arkadaşları tarafından dışlandıkları, ayıplandıkları ve suçlandıkları yönündedir. Bağımlı bireyler, aile içinde maruz kaldıkları bu sosyal ambargo nedeniyle kimi zaman kendi içine kapanmaya, kamusal yaşamdan kopmaya, ilişki kurmaktan ve konuşmaktan sakınmaya kimi zaman da tekrardan madde kullanmaya başlıyorlar. Anne-babanın itham edici, kötüleiyici, aşağılayıcı ve suçlayıcı dili karşısında çoğu zaman ne yapacaklarını bilemeyen ve kendi kabuğuna çekilen bireyler, insan yerine konulmanın ve değer görmenin ne kadar önemli bir duygu olduğunu, ancak bağımlı olduktan sonra anladıklarını belirtmişlerdir.

3.3. Aile İçi Şiddetten Kaynaklı Sorunların Yaşanması

Madde kullanımı ve bağımlılığı, ailede birçok sorun yanında çoğu zaman şiddet, tartışma ve çatışmaya da neden olmaktadır. Yukarıda da vurgulandığı gibi aile üyelerinden birinin kullanıcı, satıcı ya da bağımlı olması, ailenin düzenini ve huzurunu bozmaktadır. Çünkü bir yandan çocuklarının yaşadığı bu durumu kabullenemeyen, sürekli gerginlik ve stres içinde yaşayan ebeveynler, diğer yandan bir türlü maddeyi bırakamadığı için kriz yaşayan ve sürekli desteğe ve paraya ihtiyaç duyan bireyler aynı ortamı paylaşmaktadırlar. Bu durum hem madde kullanan bireyler hem de çocuğu bağımlı olan ebeveynler açısından katlanması güç sorunlara neden olmaktadır. Örneğin madde bağımlısı birey, aile içinde sürekli suçlu muamelesi görürken, anne-babalar da ailede bitmek tükenmek bilmeyen kavgaların, tartışmaların ve çatışmaların ortasında kalmaktadırlar.

“Bu çocuk yüzünden rezil olduk hocam. Her gün kavga, küfür, dayak, bağırma, çağırma, yani insan içine çıkamaz olduk. Evde huzurumuz kalmadı inanım... Eşimi defalarca dövdüm, çocuklara karışmadım ama sinirlenince kendimi kaybediyorum.” (G-5 Erkek, 46).

“Ben oğlumı böyle görünce polise şikâyet ettim, kaç kez. Gelin bunu hapse atın gözümün önünde eriyor, dinlemiyor çünkü...Dedik, tekrar sokaklarda olmasın en azından içerde olsun. Vallahi gece ben saat 2’de babası yatıydu, kardeşı yatıydu, geceleyin ben montumu giymişem onun peşine düşmüşem. Babası bana kızıyor sen onun derdine düşmüşsün o seni takmıyor, dinlemiyor, boş ver ne hali varsa görsün diyor. Ama ben anayım, dayanamıyorum.” (G-8 Kadın, 37).

“Babası vefat etti, ben amcalarına dedim, söyliyim dayılarına, bu içiyor, eve gelince sürekli bağılıyor, çağırıyor, beni dövüyor, evde bi kuruş varsa inanırsın Allah’a, kur’anın yapraklarının içine bakıyor, bakim bir şey var mı içinde, ben para koymuşum içinde yoksa koymamışım...sürekli küfür ediyor, sürekli ağzı küfürlüdür, Allaha, kitaba, kur’ana, çocuklara, anneme, babama sürekli küfür ediyor...16 yıldır bu çocuk yüzünden neler yaşadım, kömürlükte bağlamadığını mı söyliyim, dışarıda kalmadığımı mı, söyliyim hangisini söyliyim...” (G-7 Kadın, 51).

“Hocam oğlum madde kullandıktan sonra beni de değıştirdi. Herkes söylüyor sana ne oldu diye daha önce kendi halinde sessiz biriydim, işimde gücümdeydim. Bir anda canavara döndüm. Mesela evde en ufak bi şey oluyo hemen bağılıyorum, kıyameti koparıyorum, asabim bozuluyor, inanın farkında da değılim. Eşime, çocuklara saldırıyorum, çünkü oğlumun bu durumunu içime sindiremiyorum, kovdum onu artık ilgilenmiyorum ne hali varsa görsün, hocam rezil olduk millete valla. Böyle evlat olmaz olsun, farz et ki benim evladım yok...” (G-3 Erkek, 66).

Çocuğu bağımlı olan anne-babalar, başta aile içi şiddet olmak üzere birçok sorunla karşılaşmakta ve kendi çocuklarından hiç beklemedikleri ve hakketmedikleri bazı tutum ve davranışlara maruz kalmaktadırlar. Bunun temel nedeni, bağımlılığın bir hastalık olması ve bu hastalığa yakalananların sağlıklı bir biçimde davranmamalarıdır. Bağımlılık, aynı zamanda kişide fiziksel, ruhsal ve toplumsal sorunlara yol açabilen ve çoğunlukla da tedavisi kolay olmayan bir rahatsızlık durumudur. Bağımlılık,

Uzbyay'ın (2015: IX) deyişiyile “bir nesneye, bir kişiyeye, ya da varlığa duyulan önlenemez istek veya bir başka iradenin tahakkümü altına girme durumu olarak da tanımlanabilir ve insan mental aktivitesi ile ilişkili patolojik bir davranışı yansıtır.”

Madde bağımlısı bireylerin ebeveynlerine karşı tutum ve davranışları rasyonel olmadığı gibi bu kişilerin sağlıklı düşüncmeleri de pek mümkün olmamaktadır. Özellikle de kriz anlarında madde yoksunluğu çekenler, başta anneleri olmak üzere, arkadaşlarına, sevdiklerine, kendilerine hatta eşyalarına bile zarar verebiliyorlar. Çünkü yukarıda da vurgulandığı gibi bağımlılık, kişinin akli melekelerini devre dışı bırakan, sağlığını bozan ve ona olmadık şeyleri yaptıran patolojik bir hâldir. Bu patolojik hali yaşayanların ortak özelliği, fizyolojik ve psikolojik açıdan ciddi bir yıkıma uğramaları, çevrelerine tepkisel davranmaları, şiddete eğilimli olmaları ve hem ekonomik hem sosyal açıdan sorunlar yaşamalarıdır.

“Hocam bu işte iki seçeneğin var ya cezaevidir ya da ölüm. Benim kullandığım şey, yol belli, yani resmen kırmızı ışıktan geçiyorum.” (G-8, Kadın 24).

“Anneme saldırdım, Vali'nin yanında anneme saldırdım yani, düşünün. Uyuşturucu kullandığımda evdeki eşyaları kırmaya, dökmeye, kapıları kırmaya başlarım. Çünkü kendime hâkim olamıyorum. Farkına da varamıyorum...” (G-4 Erkek, 31).

“Ailemle aram açıldı. Babam bu durumu bir türlü kabullenemedi, Sürekli bana bağıırıp çağırıyor. Beni rezil ediyorsun, millet arkamızdan konuşuyor diye dövüyor beni. Bizde kavga, tartışma eksik olmuyor. İki yıldır bu cehennemi yaşıyorum” (G-5, 19 Kadın).

“Madde kullandıktan sonra aile içinde ufak tefek şeylere, ani ses ve tepkilerim olmaya başladı, Eskiden kıran döken biri değildim. Kırmaya başladım, şiddetle tanıştım, çevremle tartışmaya başladım. Aileme değil ama etrafımdaki eşyalara zarar veriyorum. Temiz kalıyorum mesela bir yıla yakın, bir yıldan sonra film kopuyor, uğraşacak bir şey yok, anlatabiliyor muyum.” (G-4, Erkek, 31).

“Eşime de çocuklara da şiddet uyguladım. Bazı sağlık sorunları da yaşadım. Emekliye ayrıldım. Eşim kaç kez bundan dolayı beni terk etti. Sağlığımdan oldum bir kere anlıyon mu? Aşırı dozdan bir süre hastanede yattım, ölümden döndüm. Göğüste yattım. Astım, nefes darlığı koah çıktı. Eski gücümü kaybettim. Maddi olarak da çöktüm.” (G-10 Erkek, 57).

Araştırmaya katılan bireyler, madde kullandıklarında veya krize girdiklerinde, kendilerinden nefret etmeye başladıklarını, çoğu zaman utandıkları için evden çıkamadıklarını, çalışmadıklarını, kendilerine bir nesne gibi davranıldığını, çevrelerinin alaycı ve aşağılayıcı bakışlarına maruz kaldıklarını, aile içinde görüş ve düşüncelerine değer verilmediğini, kendisine güvenilmediğini, sevdiklerini ihmal ettiklerini, tasvibi mümkün olmayan davranışlar sergilediklerini ve bu davranışlardan dolayı da her zaman pişmanlık duyduklarını ifade etmişlerdir. Bunun yanında bağımlıların kendi aileleriyle özellikle de çocuklarıyla zaman geçirmedikleri ve ebeveyn olmanın sorumluluğunu yerine getirmediği için de en fazla şiddeti kendisine yönelttiklerini itiraf etmişlerdir.

“Bir bağımlı ne demek? Kimsenin size güvenmemesi demek. Bir kere bağımlıysanız ne eşiniz ne çocuklarınız ne de yakın akrabalarınız size güveniyor. Bütün bunları yaşadım, yaşıyorum. Çocuklarıma yüzüne bakmak istemiyorum, utancımdan. Ölmek istiyorsunuz, zaten çevrenizdekiler size ölü muamelesi yapıyor. İnanın hocam, iki çocuğum var kaçınıcı sınıfta olduklarını bilmiyorum.” (G-1, Erkek 36).

“Bağımlı olmak iğrenç bir şey. Kendinden nefret ediyorsun, hiçbir işe yaramıyorsun, sürekli uyumak istiyorsun. Herkes senden kaçıyor, sen bile kendine bakmak istemiyorsun...Bileğimi kestim kaç kez, intihar girişiminde bulundum ölmek istedim yani...” (G-6, Kadın 26).

“5 defa intihar girişiminde bulundum. 2 defa da Elazığ’a göturdüler tedavi için. Eşime ve çocuklarıma neden bunları yaşatıyorum diye defalarca bırakıp yeniden başladım, bırakamıyorum. Metafetamin kullandığımda çok kötü oluyorum, kırıcı oluyorum, çünkü halüsinasyon görüyorum. Kıskaç olmaya başladım, eşime şiddet uyguluyorum o zaman. Bu zehri içtiğimde her gördüğümü, duyduğumu gerçekmiş gibi görmeye başlıyorum. Bu kez eşim

beni aldatıyor mu? diye düşünmeye başlıyorum. Eşim 2 yıl benim yüzümden psikolojik tedavi gördü. Çocuğum bu durumundan dolayı okulu bıraktı, gitmek istemedi okula, benden utandı.”
(G-10 Erkek, 57).

3.4. Ailede Ekonomik Sorunların Yaşanması

Madde bağımlısı bireylerin ortak yönü, ailelerinin sosyoekonomik durumlarının kötü olmasıdır. Nitekim araştırmada kullanıcıların çoğunun alt gelir grubunda bulunmalarına karşın kazandıkları paraların bir kısmını başta uyuşturucu olmak üzere sigara ve alkol gibi maddeleri satın almak için harcadıkları görülmüştür. Çalışamayan veya iş bulamayanlar ise ya torbacılık yapmakta ya da evde bulunan değerli eşyaları satmaktadırlar. Çocuğu bağımlı olan ailelerin de bu konuda mustarip oldukları gözlenmiştir. Birçok ebeveyn, çocukları hırsızlık ve gasp yapmasın diye maddeyi bizzat kendileri satın aldıklarını veya buna göz yumduklarını, bazı aileler de bağımlı çocukları yüzünden evlerini, arsalarını, otomobilleri satmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir.

“Bugüne kadar kazandığım paraların hepsini eroine verdim. Krize girince milyarım da olsa veririm.” (G-10 Erkek, 56).

“Kızım uyuşturucu batağından kurtulsun diye neler satmadık ki, arsa mı dersin, ev mi dersin, kolumdaki bilezikler mi dersin...” (G-1, Kadın, 61).

“Bu çocuk uyuşturucuya alıştıktan sonra ailecek battık, her şeyimizi tedavisine harcadık. 2 tane hafriyat kamyonumuzu, 1 dairemizi sattık, ta İstanbul’a Bakırköy’e götürmek için, bir yıl temiz kaldı sonra yine aynı terane...” (G7, Kadın 51).

“Neyin varsa alıp satıyorsun o zehiri almak için. Mesela bazı arkadaşlarım eşlerinin altınlarını falan alıp sattılar, amcam oğlu televizyon çanağını sattı. Benim maddi durumum iyiydi, 1 otomobilim, 1 arsam 2 evim vardı onları da sattım. Şimdi sadece bu küçük ev kaldı elimde.”
(G-10 Erkek, 57).

“Hocam bu öyle lanetli bi şey ki, gidiyorsun en yakın arkadaşına, dostuna borç istiyorsun, neden sorduklarında, işte eve ekmek götüreceğim, çocuklarım aç diyorsun, bu kez onlar acıyorlar sana

ve parayı veriyorlar, sen de bu parayı alıp maddeye veriyorsun ve bunu yüzlerce kez yapıyorsun.” (G-3 Erkek, 44).

Görüşmecilerin ifadelerinden de anlaşıldığı gibi madde kullanmanın veya bağımlı olmanın en büyük bedelini aileler özellikle de ebeveynler ödemektedir. Aynı şekilde ebeveynlerin, yaşadıkları bu sorun karşısında hiçbir fedakarlıktan kaçınmadıkları, çocuklarının tedavisi için imkanlarını zorladıkları hatta bu yüzden varlıklarının önemli bir kısmını da kaybettikleri anlaşılıyor. Ama daha da önemlisi ebeveynler, sorunla başa çıkamadıklarında çocukları dışarıda, sokakta kalmasını veya konu komşu laf etmesini diye durumu ya güvenlik birimlerine bildirmekte ya da bizzat kendileri maddeyi almaya aracılık etmektedirler. Ekonomik açıdan da zaten kötü bir durumda olan bağımlılar ise kazandıkları paraların çoğunu madde satın almak için harcamaktadırlar.

4. SONUÇ

Hiç şüphesiz ülkemizin en önemli sorunlarından biri de gençlerimiz arasında gittikçe yaygınlaşan madde kullanımı ve bağımlılığı sorunudur. Geleceğimizin teminatı olan gençlerimiz kimi zaman ailevi, kimi zaman bireysel kimi zaman da toplumsal nedenlerden dolayı yasadışı maddeler kullanabilmekte ve önceleri teselli olmak için başvurdukları bu yol, zaman içinde önce alışkanlığa sonradan da bağımlılığa yol açabilmektedir. Nitekim yapılan araştırmalar, son yıllarda madde kullanımının genç yetişkinler arasında yaygınlık kazandığı, sorunun çözümüne yönelik ortaya konulan çabaların ve yasal önlemlerin yetersiz kaldığı ve özellikle de uluslararası uyuşturucu kaçakçılığının, hem yasadışı silahlı örgütlere ve terör faaliyetlerine mali kaynak sağladığı, hem de kara para aklamanın bir aracı olarak kullanıldığı görülmüştür. Bundan dolayı uyuşturucu ticaretinin güzergâhları ve yöntemleri de sürekli değişmiştir.

Nitekim Birleşmiş Milletler Uluslararası Uyuşturucu ve Suç Ofisinin her yıl düzenli olarak yayınladığı raporlarda, yasadışı maddelerin satışının ve ticaretinin yapıldığı rotaların değişmeye başladığını, önceden sadece karayoluyla yapılan sevkiyatların artık havadan ve denizden de yapıldığı, satışların ise çoğunlukla “darknet” gibi çevrimdışı internet sitelerinden yapılmaya başlandığını ortaya koymaktadır. Buna göre Afganistan’da üretilen uyuşturucu maddelerin Avrupa’ya taşınmasında iki ana arter - Kafkasya ve Türkiye- ön plana çıkmakta ve bu anlamda dünya uyuşturucu haritasında Türkiye, sadece bir geçiş bölgesi olarak değil, uyuşturucu madde ticaretinin yapıldığı, kullanım ve bağımlılık oranının yüksek olduğu bir ülke olarak da dikkat çekmektedir.

Türkiye haritasına bakıldığında da Avrupa’ya gönderilmek üzere Afganistan’da üretilen yasadışı uyuşturucunun büyük bir bölümünün önce İran’dan sınır kenti Van’a ve oradan da İstanbul’a nakledildiği görülecektir. Dolayısıyla bu nakliye sürecinde Van’ın özel bir yeri ve önemi olduğu söylenebilir. Zira istatistiki veriler de bu gerçeği ortaya koymaktadır. Yani maddeye ulaşılabilirliğin kolay ve ticaretinin de yaygın olması, Van’da madde kullanımının ve bağımlılık oranının tahmin edilenden çok daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu gerçekten hareketle çalışma, Van’da yasadışı madde kullanımının ve bağımlılığın nedenleri özelde de madde bağımlısı bireylerin ve çocuğu bağımlı

olan ebeveynlerin/ailelerin yaşamış oldukları sorunları ortaya koymayı hedeflemiştir. Bu hedef doğrultusunda gerçekleştirilen görüşmeler ve bu görüşmelerden elde edilen bulgular/sonuçlar şu şekilde özetlenebilir.

Türkiye'nin birçok ilinden farklı olarak Van'da özellikle sigara ve uyuşturucu kaçakçılığı çok yaygındır. Kaçakçılığın çok yaygın olmasının temel nedeni ise Van'ın İran'la sınırının bulunmasıdır. Zira uçucu ve uyuşturucu maddelerin birçoğu İran'dan Van'a ve buradan da İstanbul'a nakledilmektedir. Van'da madde kullanımını ve bağımlılığını etkileyen en önemli nedenler; maddeye ulaşılabilirliğin kolay, maddenin ucuz olması, işsizliğin ve yoksulluğun bulunması, uyuşturucu ticaretinin zenginleşmenin ve geçinmenin bir aracı olarak görülmesi ama bütün bunların da ötesinde aile yapısının ve aile içi ilişkilerin sağlıklı olmasıdır. Bölgede genç işsizliğin yüksek, istihdam olanaklarının yetersiz olması da madde kullanımı ve bağımlılığı artırmıştır. Nitekim çalışmada da görüldüğü üzere Van ili, madde bağımlılığının en fazla olduğu illerin başında gelmektedir.

Gerek Van İl Sağlık Müdürlüğü'nden gerekse de sahadan elde edilen veriler, bize Van'da madde bağımlısı bireylerin sayısının tahmin edilenden çok daha fazla olduğunu düşündürmektedir. Zira yapılan mülakatlarda kullanıcıların çoğu, madde kullanan bireylerin önemli bir kısmının, değişik nedenlerden dolayı AMATEM'e başvuramadıklarını dolayısıyla da resmi kayıtlarda görünmediklerini belirtmişlerdir. Kullanıcılarla ve çocuğu bağımlı olan ebeveynlere yapılan mülakatlarda, Van'da özellikle de genç yetişkinler arasında madde kullanımının ve bağımlılığının gittikçe artmakta olduğu ve hem kullanıcıların hem de ebeveynlerin sosyal, ekonomik ve psikolojik açıdan ciddi sorunlar yaşadıkları görülmüştür. Buna göre madde bağımlısı bireylerin aile yapıları ve aile içi ilişkileri de sorunlu görünmektedir.

Araştırmada madde bağımlısı bireylerin veya çocuğu bağımlı olan ebeveynlerin en başta yakın akraba ve komşular tarafından damgalandıkları, etiketlendikleri dolayısıyla da dışlandıkları görülmüştür. Görüşmelerde kullanıcılar, bağımlı olduktan sonra sosyal çevrelerinden soyutlandıklarını, kendilerine karşı adeta örtük bir ambargo uygulandığını, komşularıyla olan iletişim ve ilişkinin kesildiğini hatta

evlerini satmak ve başka yere taşınmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Aynı şekilde kullanıcıların, uğradıkları sosyal baskı nedeniyle çoğu zaman evlerinden çıkamadıkları, yalnızlaştırıldıkları ve yabancılaştırıldıkları görölmüştür. Ayrıca araştırmada madde bağımlısı bireylerin aile içinde şiddet uyguladıkları, kimi zaman anne-babalarına, kimi zaman eşlerine kimi zaman da kendilerine zarar verdikleri aynı şekilde çocuğu bağımlı olan ebeveynlerin de aynı dertten mustarip oldukları yani çocukları tarafından hem fiziksel hem de psikolojik şiddetine maruz kaldıkları görölmüştür.

SUMMARY

It can be said that there are many different reasons for the increase in drug use in developing countries, including Turkey. It is possible to address these causes from a social, economic and demographic point of view. Developing countries are countries where social change, modernization and urbanization take place at higher speeds. These rapid changes also result in some structural problems in society. For example, young people who migrate from rural areas to cities experience unemployment and employment problems. Young people who cannot find job can often get involved in illegal affairs because they cannot meet their needs and do not want to be a burden to their families.

Many of the individuals involved in illegal activities such as drug use or trafficking are isolated from their environment, subjected to pressure from the family and the neighborhood, excluded, and because of this exclusion, they are often involved in different types of crime. Drug use and addiction is a problem in society as well for the individual, and it is often necessary to look for the cause of the problems experienced by drug addicted people in the family and society. It is because the family is the first entity that is effective and responsible for the personal and social development of the individual as well as the socialization of the individual.

As a matter of fact, pedagogical researches have shown that in families where social interaction is strong, individuals show a stronger personality and act more self-confident in the face of the problems experienced. In the same way, it has been observed that people who grow up in healthy family environments develop stronger family ties later in their lives and have more family values. It has been observed that those who lack the love of parents or grow up in fragmented families have difficulty holding on to life and are more prone to using drugs in the face of difficulties experienced.

Parents have very important duties and responsibilities to avoid habits such as smoking, alcohol and drug among family members. Parents must primarily be aware of the physiological and psychological needs of the children and have sufficient knowledge and skills about the child's education, but more importantly teach moral values to children such as honesty, love, compassion, tolerance, respect and

self-confidence. Therefore, family is the most important risk factor that leads to drug use for children and young people. Especially in the family, the attitudes and behaviors of parents play a very important role in whether children acquire and adopt bad habits.

In fact, researches indicate that family structure and family relationships directly influence on the individual's psychological and social development and children involved in crime or use drugs are usually children of divorced, separated and oppressive poor families. Because for individuals who grow up in unhealthy family environments it is easy to get involved in crime. Thus, the sociodemographic characteristics of parents who are role models and their attitudes and behaviors in the family play a very important role in both the socialization of children and the creation of personality and identity.

As in many countries of the world, family structure and family relations have been seen to have a very important impact on drug use and addiction in Turkey. As a matter of fact, a similar picture was seen in Van, one of the provinces where drug use, addiction, trade and trafficking are most common in Turkey. Our research showed that there are three main reasons why illegal drug use is very common in Van. The first one is that Van is a border city, the second is that families; large, crowded, households with many children, uneducated, unemployed and poor parents, one of the family members or relatives is a user or seller, third, access to the drug is very easy, drug is cheap, and in some segments of society, the idea of getting rich in a short way prevails.

KAYNAKÇA

- AA. *İşsizlik Rakamları Açıklandı.* <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/issizlik-rakamlari-aciklandi/1772668>. (Erişim Tarihi:10.04.2021).
- Akbaba, T. (2011). *Kartal – Kadıköy Bölgesi Çocuk Suçluluğu Profili.* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bahar, A. (2018). Uyuşturucu Madde Kullanımının Nedenleri ve Bağımlılık Oluşum Sürecinde İletişimsel Yaklaşımların Rolü ve Önemi: Polis Kayıtları Üzerinden Olgusal Bir İnceleme. *Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences*, 55, 1-36.
- Başkurt, İ. (2003). Gençlik, Madde Bağımlılığı ve Korunma Yolları. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8, 73-114.
- Berger, P. L. (2005). *Kutsal Şemsiye*, İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Bircan S., Erden, G. (2011). Madde Bağımlılığı: Aile ile İlgili Olası Risk Faktörleri, Algılanan Ebeveyn Kabul – Reddi ve Çocuk Yetiştirme Stilleri. *Çocuk ve Ruh Sağlığı Dergisi*, 18(3), 211-222.
- Coşkun, Ö. (2019). *Sayılarla Türkiye TRB2 Van, Muş, Bitlis Hakkari.* TÜİK Van Bölge Müdürlüğü Araştırma Raporu.
- Dönmezer, S. (1987). Hukuk ve Uyuşturucu, Alışkanlık Yaratıcı Maddeler: Kriminolojik Yaklaşım. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 43, 457-474.
- EGM (2019). T.C. İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü. *2019-Türkiye Uyuşturucu Raporu*, <http://www.narkotik.pol.tr/kurumlar/narkotik.pol.tr/tubim/ulusal%20yayinlar/2019-turkiye-uyusturucu-raporu.pdf>. (Erişim Tarihi:26.12.2020)
- EMCDDA (2019). *Avrupa Uyuşturucu Raporu 2019: Eğilimler ve Gelişmeler.* https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/11364/20191724_TDAT19001TRN_PDF.pdf. (Erişim Tarihi: 13.06.2020).
- Goffman, E. (2014). *Damga: Örselenmiş Kimliğin İdare Edilişi Üzerine Notlar.* Ş. Geniş-L. Ünsaldı-S.N. Ağırnaslı (Çev.). Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Goldenberh, I., Stanton, M., Goldenberg, H. (2012). *Family Therapy an Overview.* Belmont: Brookscole Cengage Learning.
- Gökpınar, M. (2007). Sosyal ve Kriminal Boyutlarıyla Çocuk Suçluluğu. *TBBB Dergisi*, 72, 206-233.

- Gövebakan R., Duyan, V. (2015). *Madde Bağımlılığı ve Aile*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınları.
- Graham-Clay, S. (2005). Communicating with Parents: Strategies for Teachers. *School Community Journal*, 1, 117-129.
- Havaçeligi Atlam, D., & Yüncü, Z. (2017). Üniversite Öğrencilerinde Sigara, Alkol, Madde Kullanım Bozukluğu ve Ailesel Madde Kullanımı Arasındaki İlişki. *Klinik Psikiyatri*, 20, 161-170.
- Ögel, K. (2001). *Türkiye’de Madde Bağımlılığı*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayınları.
- SEGA (2017). T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü. İllerin ve Bölgelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması. Sege-2017, https://www.bebka.org.tr/admin/datas/sayfas/89/sege-017_1581687211.pdf. (Erişim Tarihi:26.12.2020).
- Sevinç, F. (2020). Van’da En Az 25 Bin Madde Bağımlısı Var. <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/vanda-en-az-15-bin-madde-bagimlisi-var>. (Erişim Tarihi: 16.05.2020).
- TRB2 Bölgesi (2014). *Madde Bağımlılığı Araştırması*.
- UNODC (2019). *World Drug Report*. <https://wdr.unodc.org/wdr2019/>. (Erişim Tarihi: 01.05.2020).
- Uzbay, T. (2015). *Madde Bağımlılığı*. İstanbul: İstanbul Tıp Kitabevi.
- Ünal, M. (1991). Madde Bağımlılığı ve Alkolizmde Aile, *Aile ve Toplum*, 1(2), 1-6.
- Van İl Sağlık Müdürlüğü (2019).
- VANESOB (2020). Van’da 15 Binden Fazla Kayıt Dışı Esnaf Var! http://www.vesob.org.tr/haberler-148-VAN-DA_15_BINDEN_FAZLA_KAYIT_DISI_ESNAF_VAR_.html. (Erişim Tarihi: 23.07.2020).
- Webb, E., Ashton, H., Kelly, P., Kamali, F. (1997). Patterns of Alcohol Consumption, Smoking and Illicit Drug Use in British University Students: Interfaculty Comparisons. *Drug and Alcohol Dependec*, 47(2), 145-153.
- Yılmaz, M. (2012). 50 Yılda (1960 – 2010) Van İl’inde Kır-Şehir Nüfus Değişimi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 28, 33-56.